

7. Семінар «Гендерний аудит ВНЗ як інструмент реалізації політики рівних прав та можливостей жінок та чоловіків в освітній сфері», 25-27 березня 2015 р. на базі Запорізького національного університету, Всеукраїнська мережа центрів гендерної освіти при ВНЗ, фонд імені Фрідріха Еберта <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/news/140-hendernyi-audyt-universytetiv-tryvaie> – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/news/140-hendernyi-audyt-universytetiv-tryvaie>

8. Голованова Т. Педагогіка та психологія гендера: навчально-методичний посібник для студентів освітнього рівня «бакалавр» напряму підготовки «Соціальна педагогіка» денної та заочної форм навчання. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 110 с.

Голованова Тетяна РЕФЛЕКСИЯ ОПЫТА РАБОТЫ ЦЕНТРА ГЕНДЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПО ПРОВЕДЕНИЮ ГЕНДЕРНОГО АУДИТА

Цель статьи состоит в рефлексии системной работы центра гендерного образования факультета социальной педагогики и психологии и проведение исследования гендерного аудита. Исследование проводилось по методу «case-study». Было опрошено 333 человека, из них 184 студента дневного отделения 13 факультетов ЗНУ и 149 человек – преподаватели и административные работники университета. Кроме этого 32 кафедры из 54 заполнили индивидуальные формы, вопросы которых касались количественных показателей представленности/участия мужчин и женщин на разных видах работ и в разных статусах. Результаты исследования способствовали улучшению социально-психологического климата в университете и обеспечению дисциплин «Педагогика и психология гендера». Перспективы дальнейших исследований состоят в изучении влияния гендерных стереотипов на агрессивное поведение студентов и учеников.

Ключевые слова: рефлексия, опыт, центр гендерного образования, гендерный аудит.

GolovanovaTetyana REFLECTION OF WORK EXPERIENCE OF GENDER EDUCATION CENTER ON GENDER AUDITING

The purpose of the article is inreflection of the center of gender education's systemic work of the faculty of social pedagogy and psychology and conducting a gender audit study. The study was conducted according to the case-study method. 333 people were interviewed: 184 full-time students from 13 faculties of ZNU and 149 people are teachers and administrative workers of the university. In addition, 32 out of 54 departments filled out individual forms, the questions were about quantitative indicators of representation/ participation of men and women in different types of work and in different statuses. The results of the study contributed to improvement of socio-psychological climate at the university and providing of the disciplines "Pedagogy and Psychology of Gender". Prospects for further research are in studying the influence of gender stereotypes on aggressive behavior of students and pupils.

Key words: reflection, experience, center for gender education, gender audit.

УДК 069:316.346.2-055.2

Тетяна Дрожжина, Тетяна Ісаєва

МУЗЕЙ ЖІНОЧОЇ І ГЕНДЕРНОЇ ІСТОРІЇ – ПРОСТІР ДЛЯ ДІАЛОГУ

В статті розглянуто значення Музею жіночої і гендерної історії для неформальної освіти в царині гендерної рівності для різних верств населення. Показано використання сучасних технологій музейної комунікації, особливості створення музейної експозиції та методів спілкування з відвідувачами/-ками. Визначені певні можливості музейної комунікації щодо зміни ціннісних уявлень людей та сприйняття ідей гендерної рівності в суспільстві.

Ключові слова: Музей жіночої і гендерної історії, історія жінок, музейна комунікація, ціннісні уявлення, простір для діалогу.

Питання забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві залишається важливим чинником соціального розвитку. Про це свідчи

в тому числі прийнята у квітні поточного року Держана соціальна програма забезпечення рівних прав та

© Дрожжина Тетяна, Ісаєва Тетяна

період до 2021 року. Серед перерахованих заходів у Програмі присутній і пункт «...здійснення проектів соціального замовлення щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та протидії дискримінації за ознакою статі..., реалізовані громадськими об'єднаннями» [1, с. 26].

Проект, про який йтиметься далі започаткований ще у 2008 році і весь цей час він працює саме на реалізацію досягнення гендерної рівності в українському суспільстві. Мова йде про Музей жіночої і гендерної історії, що працює в м. Харкові і який був першим не тільки в Україні, а й на пострадянському просторі.

Важливо зазначити, що історія як така протягом тисячоліть була чоловічим витвором. Одна з піонерок жіночої історії як академічного напрямку Г. Лернер зазначала, що жінки творили історію нарівні з чоловіками, а історію жінок розповідали чоловіки і потрапляє вона до нас крізь призму чоловічого бачення.

«Однією з фундаментальних помилок патріархальної думки було заявляти про універсальність досвіду малої елітної групи білих чоловіків привілейованих верств. Традиційні історики описували діяльність цієї групи та називали це історією людства. Вони включили всіх жінок у категорію «чоловіки» та проігнорували фактичні відмінності, що існують поміж людьми, стверджуючи, що мала група, діяльність якої вони описують, представляє нас усіх. Але так не є. Відкидаючи це андроцентричне викривлення минулого, ми відкриваємо новий шлях для інших підходів і викликів» [6, с. 107].

Думки Г. Лернер продовжує українська дослідниця О. Кісь. «Перше, на що звернули увагу історикіні-феміністки, це те, що існує величезний

дисбаланс в історичних дослідженнях різних сфер життєдіяльності суспільства, із перевагою на користь саме царин, де тисячоліттями домінували винятково чоловіки. Саме вони посідали владу (політика), силу (військо), володіли ресурсами (майно) та визначали ідеологію (релігія)... У велику історію ввійшли лише ті жінки, яким удалося успішно реалізувати себе у чоловічій сфері (княгиня Ольга, Жанна д'Арк та ін.)» [2].

Висвітлити, повернути жіночу історію, зробити її видимою мали на меті ті, хто долучився до створення Музею. Оскільки Музей є фактично візуалізованою (тим чи іншим способом) історією і доступний для всіх верств населення, то цей шлях видається нам важливим для розповсюдження ідей гендерної рівності. Отже, створення Музею жіночої і гендерної історії фактично було революційним явищем у руслі сучасного феміністичного руху.

Музей як заклад неформальної освіти бачить своє призначення у пропаганді, розповсюдженні і роз'ясненні соціально значущих ідей гендерної рівності. Фактично Музей є своєрідною матеріалізованою пам'яттю жіночої історії, розповіддю про час через певні музейні предмети. Можна стверджувати, що уміле трактування музейної експозиції, а це все речі тим чи іншим чином пов'язані з життям і побутом жінок в минулому чи теперішньому часі, сприяє розумінню особливостей жіночого існування, оскільки відвідувач/-ка, долучаючись до знайомства і вивчення конкретного музейного предмета, пізнає його сутність та історичний аспект, що його уособлює. При цьому, «як соціальний інститут, музей є відображенням того конкретного часу, в якому він існує» [4], а отже, він має враховувати потреби сьогодення, які наполегливо

диктують необхідність впровадження нових форм роботи з музейною аудиторією.

В даній статті ми розглянемо як використовуються методи музейної комунікації та її своєрідність для донесення до відвідувачів/-ок Музею жіночої і гендерної історії ідей гендерної рівності та показу своєрідного жіночого досвіду, його певної відмінності від чоловічого та причин такої відмінності.

Поняття «музейна комунікація» ввів у науковий обіг у 1968 р. канадський музеолог Дункан Ф. Камерон у своїй роботі «Музей: храм чи форум». Розглядаючи музей як комунікаційну систему, він вважав її відмінними специфічними рисами візуальний і просторовий характер. Відповідно до його трактування, музейна комунікація - це процес спілкування відвідувача/-ки з музейними експонатами, що представляють собою «реальні речі». В основі цього спілкування лежить, з одного боку, уміння творців/-чинь експозиції вибудовувати за допомогою експонатів особливі невербальні просторові «висловлення», а з іншого боку - здатність відвідувача розуміти «мову речей» [5, с.16].

Такий підхід дозволив Д. Камерону сформулювати ряд пропозицій щодо організації музейної діяльності і взаємодії музею й аудиторії.

По-перше, у створенні музейної експозиції повинні брати участь художники/-ці, що професійно володіють мовою візуально-просторової комунікації.

По-друге, екскурсійному колу варто відмовитися від спроб перевести візуальні «висловлення» у вербальну форму і навчати «мові речей» тих відвідувачів/-ок, що цією мовою не володіють.

По-третє, у музеї мають прийти нові фахівці/-чині - музейні психологи/-ні,

що будуть забезпечувати «зворотний зв'язок» з метою підвищення ефективності музейної комунікації шляхом корекції як процесів створення експозиції, так і процесів її сприйняття [5, с. 20].

Подальша розробка теорії музейної комунікації належать Ю. Ромедеру, В.Глузинському, Д.Портеру, Р.Стронгу, М. Гнедовському, В. Дукельському.

Принципово новим у контексті теорії музейної комунікації став підхід німецького музеєзнавця Ю. Ромедера. Відповідно до його концепції, яка і знайшла відображення в експозиції Музею, музейний предмет не повинний розглядатися як самокоштовний, тому що він завжди є лише «знаком деякого суспільно-історичного змісту», в нашому випадку предметів жіночого призначення [3].

У своїй діяльності Музей жіночої і гендерної історії спирається саме на підхід Ю. Ромедера. Метою музейної комунікації є гендерна просвіта відвідувачів/-ок, долучення їх до розуміння того, що історично жінки визнавалися другорядними, а історія жіноцтва була подібна до, за виразом М. Богачевської-Хомяк, «вишивки білим по білому», тобто була малопомітною і такою що часто не фіксувалася. Крім того, особливість Музею, його неординарність та суперечність ціннісним уявленням певної кількості відвідувачів/-ок про місце жінок і чоловіків у суспільстві вимагала пошуку інноваційних підходів у створеній експозиції.

Експозиція Музею має чимало цікавих «родзинок». На початку екскурсії відвідувачам пропонується вдягти жіноче взуття на підборах і протягом цього часу поділитися своїми відчуттями та зрозуміти, як мають себе почувати жінка на підборах. Окремо слід сказати про «жіночу» кімнату, яку облаштовано в Музеї. Там зібрано

різноманітні побутові речі, які зазвичай асоціюють із жіночою домашньою роботою, звичайно, що вони показані як «світ жінки», що уособлює її жіноче призначення. Але найцікавіше в цій кімнаті – та сама «скляна стеля», яка згодом підсвічується і кріз яку видно грошові купюри різної вартості, що показує недосяжність їх для пересічної жінки.

Ще одна цікава знахідка в Музеї – це стіна, яка закрита маскувальною сіткою. А під сіткою – світлини наших захисниць: снайперок, кулеметниць, розвідниць, медичних працівниць, які воюють в ООС. Експозиція називається «Невидимий батальон», саме так можна було довгий час назвати наших захисниць, бо тривалий час, навіть перебуваючи на передовій, вони зазначалися на посадах бібліотекарок, кухарок, психологинь і т.п.

Задача музейних комунікацій – це передача інформації як візуально, так і вербально. Експерсії в Музеї також побудовані особливим чином – у формі діалогу. В залежності від особливостей аудиторії діалог будується з певними особливостями. Якщо це чоловіча аудиторія, пропонується відчутти себе жінкою в її режимі дня та обмежень, які існують у суспільстві відносно жіночих професій, жіночого часу, якщо переважають люди з економічною освітою, то мова йде про можливості набути певні професії і отримати рівну оплату з чоловіками, можливості кар'єрного зростання. Експерсія проходить практично у формі постійного обговорення минулого і сучасного життя жінок. Наприкінці експерсії проходить загальна рефлексія і обмін думками. Назагал експерсія будується таким чином, що дає можливість пізнати багато за найкоротший час. Але головне, про що найчастіше зазначають відвідувачі/-ки – це зміни у фокусі бачення звичайних

ніби-то речей, руйнування гендерних стереотипів.

Важливим інструментом музейної комунікації виступають записи у книзі відгуків. Ось деякі записи, які були зроблені у книзі відгуків Мезую. «Щиро вдячна Вашому Музею за отримані знання мною і моїми колегами-науковцями в галузі гендерних досліджень. Враховуючи їх значення і необхідність у навчально-педагогічному процесі бажаю подальшого удосконалення і реальних досягнень у цій галузі». Ось іще «...Радую те, що гендерні питання висвітлюються дуже широко як жіноча, так і чоловіча рівність. Ініціатива створення такого музею прекрасна! Бажаю, аби цей музей зростав і розвивався...». Практично всі записи говорять про важливість і цікавість, неординарність експозиції Музею і незвичайності проведеної експерсії. Особливості експерсійного супроводу полягають у тому, що він має не просто коментувати експозицію та розширювати певні уявлення відвідувачів/-ок, а ,навіпаки, підштовхнути їх подивитися на звичні і знайомі речі під іншим кутом, зруйнувати знайомі з дитинства гендерні стереотипи.

Отже, експозиція Музею жіночої і гендерної історії - це не тільки послідовна демонстрація експонатів, які можна розмістити в будь-якому приміщенні, але це і образний багатогранний художній твір, що впливає на глядача/-ку, перш за все, емоційно, спонукає за допомогою вербальної, невербальної і візуальної інформації до переосмислення сталих гендерних стереотипів, знайомить з невідомими чи маловідомими сторінками історії жінок. Тобто Музей виконує своє головне призначення бути простором для діалогу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF> с.26
2. Кісь О.Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2012/2/11.pdf> с.160
3. Ромедер Ю. Методы и средства музейной работы: педагогика обслуживания отдельного посетителя в музее // Музееведение и охрана памятников: научно-реферативный сборник. Вып. 2. - М. 1980.
4. Топилко О.В., Белоусова Т.К. Основні форми і методи роботи з дитячою і підлітковою аудиторією в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику (з практичного досвіду відділу музейно-освітньої роботи). Режим доступу: http://ipood.com.ua/data/NAUKOVI_CENTRY/UNESCO/Publications/Museum_mater2017.pdf
5. Cameron D.F. The museum, a temple or the forum // Curator: the museum j.1971. Vol.14, p.14-24
6. Lerner G. Reconceptualizing differences among women // Journal of Women's History. – 1990. – №1 (3). – P.107.

Татьяна Дрожжина, Татьяна Иаева МУЗЕЙ ЖЕНСКОЙ И ГЕНДЕРНОЙ ИСТОРИИ – ПРОСТОР ДЛЯ ДИАЛОГА

В статье рассмотрено значение Музея женской и гендерной истории для неформального образования в области гендерного равенства для разных слоев населения. Показано использование современных технологий музейной коммуникации, особенности создания музейной экспозиции и методов общения с посетителями/-цами. Определены некоторые возможности музейной коммуникации в плане изменений ценностных представлений людей и принятия идей гендерного равенства в обществе.

Ключевые слова: Музей женской и гендерной истории, история женщин, музейная коммуникация, ценностные представления, пространство для диалога.

Tatyana Drozhzhina, Tatyana Iaeva MUSEUM OF FEMALE AND GENDER HISTORY - PROTOR FOR DIALOGUE

The importance of the Museum of Women's and Gender History for non-formal education in the field of gender equality for different segments of the population is considered in the article. The use of modern technologies of museum communication, specific of the creation of a museum exposition and methods of communicating with visitors is shown. Some possibilities of museum communication about the changes in the value orientations of people and the adoption of ideas of gender equality in society are defined.

Key words: Museum of Women's and Gender History, history of women, museum communication, value orientations, space for dialogue.

342.726:176.5

Олена Зайцева

ПРАВОВА ОСВІТА: ВИЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА ПРОСТИТУЦІЇ ЯК СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ЩО ПОРУШУЄ ПРАВА ЛЮДИНИ

У статті визначено ставлення сучасного суспільства до проблеми проституції як форми «сучасного рабства», окреслені прояви вітчизняного спротиву протидії торгівлі людьми, названо низку міжнародних документів, якими підкреслюється неприпустимість проституції у сучасному цивілізованому світі. Наголошено, що виправдання проституції сприяє торгівлі людьми. Подолання цього ганебного явища – одне з ключових завдань сучасної України.

Ключові слова: торгівля людьми, проституція, права людини.

© Зайцева Олена